



VIDÉKFEJLESZTÉSI
MINISZTERIUM



A MAGYARORSZÁGI NATÚRPARKOK SZAKMAI KONCEPCIÓJA

Szakmai és szervezeti-működési keretek
meghatározása





VIDÉKFEJLESZTÉSI
MINISZTERIUM
DR. FAZEKAS SÁNDOR
miniszter

„A magyarországi natúrparkok szakmai koncepciója. Szakmai és szervezeti-működési keretek meghatározása” című dokumentumot **jóváhagyom.**

Budapest, 2014. január 30



A MAGYARORSZÁGI NATÚRPARKOK SZAKMAI KONCEPCIÓJA

1. rész Szakmai és szervezeti-működési keretek meghatározása

*A koncepció készítését
koordinálta:*

Vidékfejlesztési
Minisztérium
Nemzeti Parki és
Tájvédelmi Főosztály



*A koncepció készítésében
közreműködött:*

Vidékfejlesztési Minisztérium
Agrárfejlesztési Főosztály

Nemzeti Agrárszaktanácsadási
Képzési és Vidékfejlesztési
Intézet



Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat



Magyar Natúrpark Szövetség



2014. január

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	4
ELŐZMÉNYEK	4
A KONCEPCIÓALKOTÁS FOLYAMATA, RÉSZTVEVŐI	5
1. HELYZETELEMZÉS	6
1.1. A NATÚRPARKOKRA VONATKOZÓ JOGI SZABÁLYOZÁS.....	6
1.2. NATÚRPARKOK MAGYARORSZÁGON	6
1.3. A NATÚRPARK ELNEVEZÉS HASZNÁLATÁHOZ VALÓ HOZZÁJÁRULÁS JELENLEGI FOLYAMATA	9
1.4. A NATÚRPARKOK MŰKÖDÉSE	10
1.5. A JELENLEGI HELYZET ÖSSZEFOGLALÓ ÉRTÉKELÉSE.....	12
1.6. NATÚRPARKOK EURÓPÁBAN	13
2. NATÚRPARK KONCEPCIÓ	15
2.1. A NATÚRPARK FOGALMA, CÉLJAI, JELLEMZŐI – SZAKMAI KÖZELÍTÉS.....	15
2.2. A NATÚRPARK NÉVHASZNÁLATI CÍM ADOMÁNYOZÁSÁNAK ÉS VISSZAVONÁSÁNAK FOLYAMATA, A NATÚRPARK NÉV HASZNÁLATA	16
2.2.1. <i>A natúrpark névhasználati cím adományozásának szakmai feltételei</i>	17
2.2.2. <i>A natúrpark névhasználati cím adományozásának szervezeti-működési feltételei</i>	18
2.2.3. <i>A natúrpark névhasználati cím adományozásának folyamata</i>	19
2.2.4. <i>A natúrpark névhasználati cím használata</i>	21
2.2.5. <i>A felülvizsgálati eljárás menete, tartalma</i>	21
2.2.6. <i>Natúrpark „munkaszervezethez” való csatlakozás, illetve kilépés a natúrpark „munkaszervezetből”</i>	22
2.2.7. <i>A natúrpark névhasználati cím visszavonása</i>	23
3. A KONCEPCIÓBÓL ADÓDÓ FELADATOK VÉGREHAJTÁSA	25
3.1. JOGALKOTÁS.....	25
3.2. EGYÉB FELADATOK.....	25
MELLÉKLETEK	27

BEVEZETÉS

Táj, természet, örökség, kultúra. Fogalmak, melyeknek az ember alkotója vagy formálója, és legfőbb pusztítója is egyben. Gyökerek és hajtások szétválaszthatatlan szövevénye, védelmük és újragondolásuk, további fejlesztésük mindennapos kihívás az ember számára.

A vidéki táj és kultúra megőrzése és megújítása csak lakóinak, alkotóinak tudatos közreműködésével és egyetértésével lehetséges. A vidéki térségekben ennek oly gyakran érzett hiányára, a tudatos védelem és megújítás igényére reagálva jöttek létre Európában a natúrparkok helyi közösségei, táji hálózatai.

Az elmúlt 50 év nyugat-európai tapasztalata szerint a natúrparkok képesek a táj és „lakói”, az állat- és növényvilág, valamint az ember életfeltételeinek, illetve érdekeinek az összehangolására.

Jelen koncepció célja, hogy az elmúlt évtizedek hazai és külföldi tapasztalatainak figyelembevételével kijelölje azt az utat, amely a jelentős természeti és kulturális örökséggel rendelkező tájaink számára egyszerre hordozza magában az értékek fenntartható védelmének, bemutatásának és hasznosításának esélyét.

ELŐZMÉNYEK

A Vidékfejlesztési Minisztérium Környezetügyért Felelős Államtitkársága (a továbbiakban: VM KöÁt), a Nemzeti Agrárszaktanácsadási Képzési és Vidékfejlesztési Intézet (a továbbiakban: NAKVI), a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (a továbbiakban: MNVH) és a Magyar Natúrpark Szövetség (a továbbiakban: MNSZ) képviselői hosszas előkészítés és közös munka után 2013. október 18-án, Kőszegen együttműködési megállapodást írtak alá a magyarországi natúrparkok fejlesztésére. A keret jellegű megállapodásban 2013. évre kiemelt szerepet kapott a natúrpark koncepció elkészítése. Az együttműködés egyéb területeit, a résztvevő szervezetek feladatait az együttműködő felek a koncepció alapján a későbbiekben szándékoznak meghatározni.

A natúrparkokra vonatkozó első hazai szabályozás 2004-ben látott napvilágot. Ekkor került be a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvénybe a natúrpark fogalma, továbbá az a szabály, hogy a natúrpark elnevezés használatához a természetvédelemért felelős miniszter adhat hozzájárulást.

A natúrpark mozgalom hazai fejlődése az 1990-es években indult el, és a részletszabályok hiánya ellenére – általános szakmai vélemény szerint – kedvező irányt vett. A létrejött és miniszteri hozzájárulást szerzett natúrparkok a természetvédelemben játszott szerepük mellett a vidékfejlesztés erős bástyái lettek. Voltak, vannak azonban olyan natúrpark kezdeményezések, amelyek nem kívánták, kívánják követni ezt az irányt. Egyes szervezetek a natúrpark nevet – a névhasználati cím megszerzésére lépéseket nem téve – fejlesztési projektjeik

finanszírozásának megteremtésére használták, használják, alkalmanként a természetvédelmi és környezeti-társadalmi fenntarthatósági szempontokat is mellőzve. A koncepció segítségével ez a jelenség megszüntethető, és biztosítható a natúrpark fogalmához köthető tartalmak szükséges mértékű egységesítése.

Az elmúlt években intenzív munka folyt az Európai Unió 2014 és 2020 közötti időszakának pénzügyi és pályázati tervezése kapcsán. Az előkészítő munkálatok során körvonalazódott, hogy a hazai vidéki térségek fejlesztésének fontos eszközei a natúrparkok, ezért a vidékfejlesztési források tervezése során is indokolt kiemelten kezelni a natúrpark szervezeteket. A vidékfejlesztési és egyéb állami és Európai Uniós források hatékony felhasználása ugyanakkor szükségessé teszi a natúrparkokra vonatkozó jelenlegi szabályozás pontosítását, részletezését.

A KONCEPCIÓALKOTÁS FOLYAMATA, RÉSZTVEVŐI

A koncepció megalkotásában a következő szervezetek vettek részt:

- Vidékfejlesztési Minisztérium Nemzeti Parki és Tájvédelmi Főosztály (VM NPTF), mint koordináló szervezet;
- Vidékfejlesztési Minisztérium Agrárfejlesztési Főosztály (VM Aff);
- Nemzeti Agrárszaktanácsadási Képzési és Vidékfejlesztési Intézet (NAKVI);
- Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (MNVH);
- Magyar Natúrpark Szövetség (MNSz).

A koncepció megalkotása két lépcsőben történik, melyek a következők:

1. Szakmai és szervezeti-működési keretek meghatározása

Határidő: 2013. december 31.

2. A natúrparkok fejlesztési lehetőségeinek feltárása

Határidő: 2014. december 31.

A koncepciót - a megalkotás folyamatával összhangban két lépcsőben - a természetvédelemért felelős miniszter fogadja el. A koncepció elfogadását követően 2014 során kerül sor a szükséges jogszabály(ok) megalkotására.



1. HELYZETELEMZÉS

1.1. A natúrparkokra vonatkozó jogi szabályozás

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (Tvt.) 2004. évi módosítása előtt a natúrpark fogalma hazánkban hivatalosan nem volt meghatározva egyetlen jogszabályban sem. A törvény 2004. évi módosításakor került be a jogszabály szövegébe a natúrpark fogalma és a létesítésére vonatkozó szabályozás is.

Jelenleg a **natúrparkokra vonatkozóan kizárólag a Tvt. tartalmaz előírásokat.**

4. § p) *natúrpark: az ország jellegzetes természeti, tájképi és kultúrtörténeti értékekben gazdag, a természetben történő aktív kikapcsolódás, felüdülés, gyógyulás, fenntartható turizmus és a természetvédelmi oktatás, nevelés, ismeretterjesztés, továbbá a természetkímélő gazdálkodás megvalósítását szolgáló nagyobb kiterjedésű területe, amely e jogszabályban foglaltaknak megfelelően jön létre.*

29/A. § *Természeti terület, védett természeti terület, valamint ezen területek meghatározott része tekintetében a miniszter – ha annak nemzetközi gyakorlatban kialakult és elfogadott feltételei fennállnak – a natúrpark elnevezés használatához hozzájárulhat.*

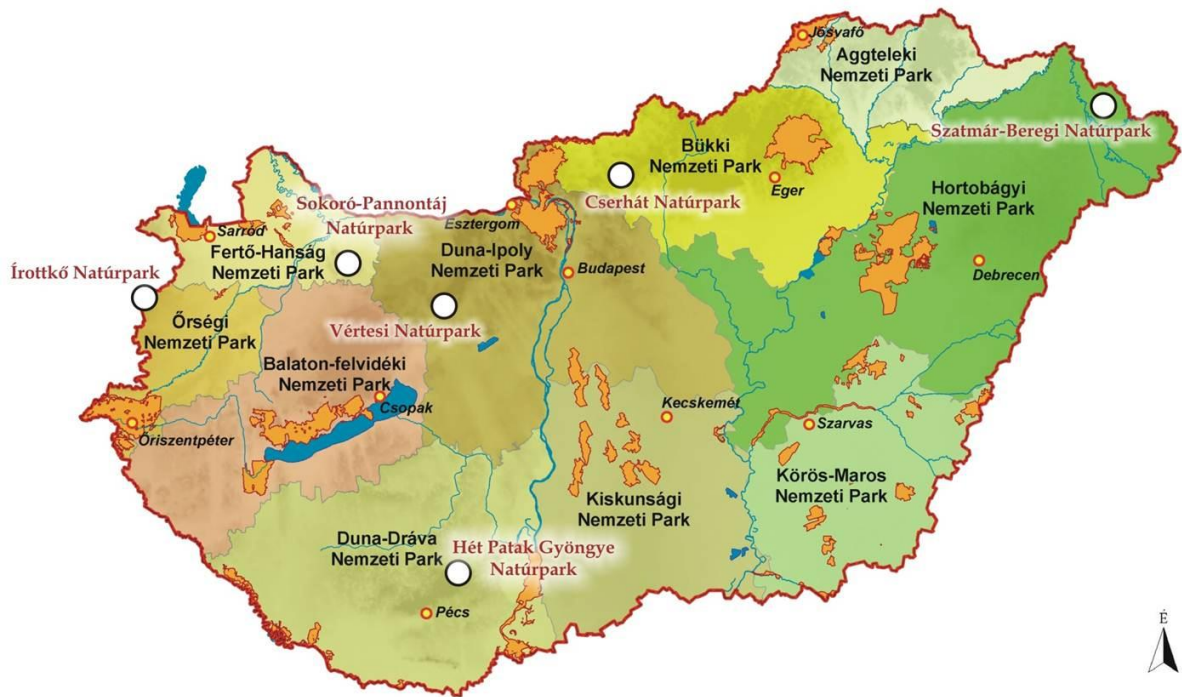
1.2. Natúrparkok Magyarországon

Jelenleg az országban **7, a természetvédelemért felelős miniszter által elismert natúrpark** működik, melyeket az 1. táblázat tartalmazza. Területi elhelyezkedésüket az 1. és 2. ábra mutatja be.

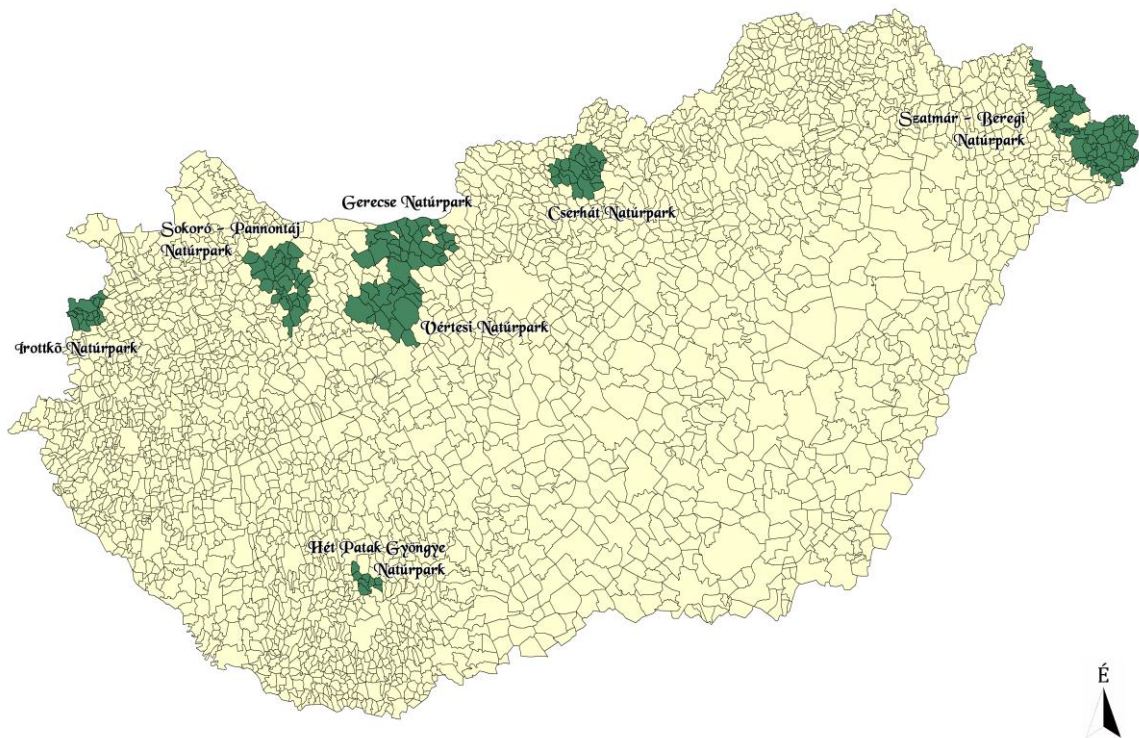
1. táblázat. A természetvédelemért felelős miniszter által elismert natúrparkok Magyarországon (2013. december)

Natúrpark	Terület (ha)	Települések száma	Névhasználati cím megszerzésének időpontja	Natúrparkot képviselő szervezet neve
Vértesi Natúrpark	35 838	17	2005. október 27.	Pro Vértessé Közalapítvány
Írottkői Natúrpark	20 119	16	2006. április 1.	Írottkői Natúrparkért Egyesület
Sokoró-Pannontáj Natúrpark	62 670	30	2006. április 1.	Sokoró Ökológiai Park Alapítvány
Cserhát Natúrpark	38 260	22	2009. október 22.	Cserhát Natúrpark Közhasznú Alapítvány
Szatmár-Beregi Natúrpark	103 802	67	2010. január 17.	Szatmár-Beregi Természetvédelmi Közhasznú Alapítvány
Hét Patak Gyöngye Natúrpark	10 177	8	2011. október 28.	Hét Patak Gyöngye Natúrpark Egyesület
Gerecse Natúrpark	76 611	29	2013. február 1.	Által-ér Vízugyűjtő Helyreállítási és Fejlesztési Szövetség
Összesen:	347 477	189¹		

¹ Egy település, Tatabánya két natúrpark kezdeményezéséhez (Vértesi Natúrpark és Gerecse Natúrpark) is csatlakozott, ezért valójában a **natúrparki települések száma országosan összesen 188.**



1. ábra. A természetvédelemért felelős miniszter által elismert magyarországi natúrparkok területi elhelyezkedése (2013. december) és kapcsolatuk a hazai nemzeti parkokkal és a nemzetipark-igazgatóságok működési területével



2. ábra. A természetvédelemért felelős miniszter által elismert magyarországi natúrparkok (2013. december) területi kiterjedése

Jelenleg az államilag elismert natúrparkok területi kiterjedése **347 477 hektár**, ami az ország területének 3,7%-a. A natúrparkok hazánk **188 településének** teljes közigazgatási területére terjednek ki, így a hazai települések mintegy 5,8%-a tartozik valamely államilag elismert natúrparkba (ld. 2. ábra).

Jelenleg a legkisebb kiterjedésű natúrpark (Hét Patak Gyöngye Natúrpark) területe kevéssel haladja meg a 10 ezer hektárt, míg a legnagyobb natúrpark (Szatmár-Beregi Natúrpark) több mint 100 ezer hektár kiterjedésű (ld. 1. táblázat).

Településszámot tekintve a Hét Patak Gyöngye Natúrpark mindössze 8 településre terjed ki, míg a Szatmár-Beregi Natúrpark 67 település teljes közigazgatási területét foglalja magába (ld. 1. táblázat).

A natúrparkok lehatárolása – annak ellenére, hogy korábban nem volt egységes útmutatás erre vonatkozóan – minden esetben úgy történt, hogy a natúrpark a kezdeményezéshez **csatlakozott települések teljes közigazgatási területére kiterjed.**

A névhasználati címmel rendelkező 7 natúrparkon kívül **számos további natúrparki kezdeményezés** ismert. Ezek egy része –, így például a Körösök Völgye Natúrpark, a Koppány menti Natúrpark és a Budakörnyéki Natúrpark – a közeljövőben tervezi a névhasználati cím elnyerésének kezdeményezését.

A névhasználati címmel rendelkező natúrparkok mindegyike, továbbá a tervezett natúrparkok egy része tagja a 2005-ben a magyarországi natúrparkok összefogására és érdekvédelmére alakult **Magyar Natúrpark Szövetségnek.**

1.3. A natúrpark elnevezés használatához való hozzájárulás jelenlegi folyamata

A natúrparkot alapító/képviselő szervezet írásban megkeresi a természetvédelemért felelős miniszter által vezetett minisztérium e feladat előkészítésével megbízott főosztályát (jelenleg a Vidékfejlesztési Minisztérium Nemzeti Parki és Tájvédelmi Főosztálya), jelezve a natúrpark névhasználati cím megszerzésére irányuló szándékát. A főosztály bekéri a natúrpark megalapozó szakmai háttér tanulmányt, melyet az érintett főosztályokkal véleményezett.

Az észrevételek alapján a kezdeményező szervezet által átdolgozott és a témafelelős főosztály részére újra elküldött megalapozó szakmai háttér tanulmányt, valamint a natúrpark névhasználati cím elnyeréséhez szükséges adatokat (natúrparkot képviselő szervezet alapító okirata, natúrparkot alapító szervezetek szándéknyilatkozatai stb.) tartalmazó és a főosztály részére szintén megküldött felterjesztési dokumentációt, a natúrparki névhasználati cím iránti kérelemmel együtt a témáért felelős főosztály átnézi, leellenőrzi, s ha mindent rendben talált, az elfogadásra tett javaslatával felterjeszti a miniszter elé.

A természetvédelemért felelős miniszter jóváhagyása esetén a témafelelős főosztály a miniszteri kabinettel együtt előkészíti az ünnepélyes oklevél átadást, amely igazolja a natúrpark elnevezés viselésének jogszerűségét.

A felterjesztéshez szükséges dokumentáció tartalmi elemeit szakmai anyagokban rögzítették a természetvédelemért felelős tárca témafelelős szakfőosztályának szakemberei, amelyet kérésre megküldenek a natúrpark létrehozását tervező szervezeteknek.

Az oklevelet a természetvédelemért felelős miniszter – akadályoztatása esetén megbízottja – adja át a natúrparkot képviselő „munkaszervezet” és a natúrparkot alapító szervezetek részére.

1.4. A natúrparkok működése

A magyarországi natúrparkok keletkezését, működését és fenntarthatóságát is alapvetően meghatározta és meghatározza a szabályozó és támogató környezet, a kiszámítható fejlődési irányok, mint minták hiánya. A natúrparkok létrejöttét az alapítási körülményeknek megfelelően változatos, de alapvetően természetvédelmi, illetve természetközeli gazdálkodási, turisztikai, illetve vidékfejlesztési célú pályázati tevékenységekre alapozták. Ennek megfelelően a ma működő natúrparkokat a helyi adottságok és az esetenként eltérő fenntarthatósági stratégiák által meghatározott sokszínűség jellemzi. A tevékenységük középpontjába a természetvédelmi szolgáltató tevékenységet és/vagy természetközeli gazdálkodást helyező natúrparkok jellemzően **alapítványi, közalapítványi**, míg a turisztikai hálózatépítésre, önkormányzati igények szerinti pályázati projektek megvalósítására fókuszáló natúrparkok túlnyomórészt **egyesületi formában** működnek. Akadnak példák arra is, hogy az egyesületi, alapítványi formában működő „munkaszervezet” mellett **térségi nonprofit kft-eket is alapítottak** a natúrparkok létrehozói.

A változatos szervezeti formák mellett ugyancsak jellemző a tevékenységek eltérő hangsúlya. A szervezetek többségének működését meghatározza a fenntarthatóságuk szempontjából is meghatározó fejlesztési projektek bonyolítása. A projektek tartalmilag nagyon sokfélék. A natúrparkok a közösségfejlesztőtől a turisztikai és foglalkoztatási projekteken keresztül a környezetiszemlélet-formálásig a legkülönbözőbb tárgyú és finanszírozású projektek megvalósításában vesznek részt.

A magyar natúrparkok között kivételes helyet foglal el a Vértesi Natúrpark, amelynek „munkaszervezete”, a Pro Vértes Közalapítvány jelentős mezőgazdasági termőterületeket és védett természeti területeket kezel, s így jelentős gazdálkodó szervezetnek számít.

A natúrparkok működésében a mindenkori projektek tartalmi hangsúlyainak megfelelően eltérő, és időben változó súllyal jelen a natúrparki működés négy pilléréhez köthető tevékenységek.

Annak ellenére, hogy a natúrparkok a közösség szempontjából nyilvánvalóan hasznos tevékenységet folytatnak, ritka kivételnek számít, hogy a natúrpark területén aktív önkormányzatok pénzügyileg (pl. tagdíj) támogassák a natúrparkokat. Állami pénzügyi támogatásban a natúrparkok gyakorlatilag nem részesülnek.

A működéssel kapcsolatos stratégiák és jó gyakorlatok megosztásának, az érdekegyeztetésnek fontos színtere a 2005-ben alakult Magyar Natúrpark Szövetség, mely a natúrparkok nemzetközi hálózatépítésében is aktívan részt vesz.

1.5. A jelenlegi helyzet összefoglaló értékelése

A natúrparkokkal kapcsolatos hazai helyzetet SWOT-elemzés keretében foglaljuk össze és értékeljük.

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ○ széleskörű együttműködésen alapuló tevékenység ○ helyi erőforrások hatékony mozgósításának képessége ○ a természetvédelem és a vidékfejlesztés egészséges aránya, s ezzel összefüggésben megfelelő társadalmi támogatottság ○ a natúrpark mozgalom az elmúlt években alapvetően jó irányban fejlődött ○ kiváló együttműködés a térségi és országos természetvédelmi szervezetekkel ○ kiváló együttműködés az országos vidékfejlesztési szervezetekkel 	<ul style="list-style-type: none"> ○ személyi erőforrások szűkössége ○ biztos pénzügyi háttér hiánya, s ezzel összefüggésben bizonytalan szervezeti fenntarthatóság ○ változó jellegű és mértékű a helyi struktúrákba való beágyazottság ○ a kommunikációs tevékenység gyenge, a társadalmi ismertség alacsony ○ a natúrparkká nyilvánítás folyamata alulszabályozott, a névhasználati cím visszavonására nincs jogszabályi előírás ○ a hiányos jogi szabályozás miatt van néhány olyan példa, ami negatív hatású a natúrpark mozgalom fejlődésére
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ○ a fejlődési irányok egyértelmű meghatározása, a természetvédelem és a vidékfejlesztés rendszerében való megfelelő pozicionálás ○ helyi és külső együttműködési potenciál, hálózati rendszer kialakítása ○ nemzetközi hálózati együttműködés, jó gyakorlatok átvétele ○ a fejlesztési célok elérése érdekében pályázati lehetőségek magas fokú kihasználása 	<ul style="list-style-type: none"> ○ politikai és önkormányzati függőség, kiszámíthatatlan együttműködő környezet ○ együttműködő partnerek passzivitása, a partnerség beszűkülése az „aktív résztvevőkre” ○ profilidegen tevékenységek végzése a fennmaradás érdekében ○ a célzott pályázati források megnyílásával olyan kezdeményezések is születhetnek, amelyek rossz irányba viszik a mozgalom fejlődését

A natúrpark koncepció első része a jogi szabályozásban tapasztalható gyengeségek felszámolásában, illetve az ezzel kapcsolatos lehetőségek megragadásában, illetve veszélyek elkerülésében kaphat szerepet.

1.6. Natúrparkok Európában

Az európai natúrparkok története immár több mint 50 évet ölel fel. A Magyar Natúrpark Szövetség az elmúlt időszakban több nagyszabású jubileumi rendezvényre kapott meghívást: 2012-ben az első osztrák natúrpark (Sparbach – 1962), 2013-ban pedig a Német Natúrparkok Szövetsége (Verband Deutscher Naturparke – 1963) 50 éves évfordulóját ünnepelték nemzetközi konferenciák keretében. Az ünnepségek jó alkalmat kínáltak a nemzetközi tapasztalatcserére és a kapcsolatépítésre, amivel az MNSz élt is: 2012 óta a szövetség résztvevője a német, osztrák, svájci, luxemburgi, szlovén és magyar natúrparki ernyőszervezet német munkanyelvű együttműködésének.

A Német Natúrparkok Szövetsége és az EUROPARC 2005-ben 25 európai ország ernyőszervezetinek kérdőíves megkérdezésével készített tanulmánya szerint több mint 600 natúrparkokhoz hasonló tájszintű együttműködés létezik Európában. Ez a szám akkor is óriási, ha figyelembe vesszük, hogy már ekkor csak Németországban 98 államilag elismert natúrpark létezett. Az európai natúrparkok bemutatására kísérletet tevő 146 oldalas „Natúrparkok – a vidéki térségek egy perspektívája Európában” című tanulmánykötet az EUREGIA 2004 Lipcsében tartott konferencia-előadásait illetve egy összeurópai kérdőíves felmérés eredményeit foglalta össze. Megfogalmazása szerint: *„A natúrparkok védett tájak, melyek saját régiójukban eredményesen valósítják meg a fenntartható fejlődést, a védelem és a használat lakossággal konszenzusban megvalósított együttesét. Ezáltal a natúrparkok nem csak a fenntartható vidékfejlesztést segítik elő, hanem támogatják a természeti és táji értékeken alapuló pihenést és turizmust és bővítik a környezeti nevelés és tudatformálás eszköztárát. Munkájuk szempontjából döntő a sikeres együttműködés a regionális szervezetekkel és az önkormányzatok, a természetvédelem, a turizmus, a mező- és erdőgazdaság szereplőivel.”*

Jelenleg Németországban 104, Ausztriában 48, Svájcban pedig 14 elismert natúrpark van, míg Franciaországban 46 regionális natúrparkot tartanak nyilván. Ugyancsak nagyszámú regionális parkot találunk Olaszországban. Az utóbbi évek legfigyelemreméltóbb natúrpark-hálózat fejlődése Svájcban történt, ahol 2007 óta létezik a natúrparkokra vonatkozó törvényi szabályozás és finanszírozási keretrendszer. A fenti felmérés tanulságai szerint a „natúrparkok” (IUCN V. védettségi kategória védelmi és pihenési célú menedzsmenttel) elnevezése és feladatai Európa-szerte nagyon sokfélék. A natúrpark fogalma gyakran keveredik a „tájvédelmi körzet” fogalmával, a parkok mérete, pénzügyi lehetőségei, menedzsment szervezetei nagy eltéréseket mutatnak. Jelentősek az eltérések a parkok ernyőszervezeteinek vonatkozásában is, gyakran egy-egy állami szerv, vagy hivatal áll a parkok rendszerének hátterében. A Magyar Natúrpark Szövetség részvételével működő német, svájci, osztrák, luxemburgi, szlovén natúrpark együttműködés natúrpark definíciója alapvetően helyi kezdeményezésű, a helyi fejlesztési döntésekben részt vevő, védelemmel és használattal egyaránt foglalkozó, turisztikai és vidékfejlesztési célkitűzéseket is követő natúrparkokat takar, amelyek a négypilléres natúrpark-modell célrendszerét követik.

Hét európai ország - Ausztria, Franciaország, Luxemburg, Magyarország, Németország, Svájc és Szlovénia - natúrparkjainak vezető képviselői 2013. április 16-án, a Német Natúrpark Szövetség alapításának ötven éves évfordulóján Wandlitzban (Barnim Natúrpark, Németország) aláírták az *Európai Natúrparkok Nyilatkozatát* (1. melléklet). Az érintett országok natúrpark szervezetei egy 10-pontos program keretében fogalmazták meg közös céljaikat és stratégiájukat. A szövetségek közösen kérték kormányaikat, hogy a 2014-2020-as európai uniós támogatási időszakban biztosítsanak forrásokat a natúrparkok keretében folytatott vidékfejlesztő munkához.



2. NATÚRPARK KONCEPCIÓ

A natúrpark koncepció célja, hogy a szakmai és szervezeti-működési keretek korábbinál részletesebb meghatározásával elősegítse a hazai natúrpark mozgalom egészséges fejlődését, a natúrparkok természetvédelmemben és vidékfejlesztésben betöltött szerepének erősítését, illetve hogy megfogalmazza az egyenként sokféle natúrparkok közös jellemzőit, így lehetővé téve egyfajta minőségbiztosítást.

2.1. A natúrpark fogalma, céljai, jellemzői - szakmai közelítés

A natúrpark a helyi közösségek által létrehozott együttműködés, melynek célja a természeti és kulturális örökség megőrzése, bemutatása és a vidék fejlődését elősegítő hasznosítása.

A natúrpark a természeti és kulturális örökséget középpontba helyező, a helyi közösségek (önkormányzatok, társadalmi szervezetek, gazdálkodó szervezetek és az érintett lakosság) összefogása eredményeként létrejövő tájszintű terület- és vidékfejlesztési együttműködés. A natúrparkok a helyi tudás, kultúra és gazdaság, kiemelt helyen az ökoturizmus, illetve a helyi közösségek fejlesztésével hozzájárulnak:

- az érintett terület természeti és kulturális örökségének, nevezetességeinek, természeti értékeinek, kultúrájának megőrzéséhez és fejlesztéséhez;
- a környezeti szemlélet formálásához;
- a táji identitás és a táj iránti fogékonyság erősítéséhez;
- a foglalkoztatás bővítéséhez;
- a lakosság életminőségének javításához;
- a tudatos, összehangolt térségi vidékfejlesztéshez.

A fenti fogalom-meghatározásokkal összefüggésben – összhangban az Európai Natúrparkok Nyilatkozatában (ld. 1. melléklet) szereplő modellel – a natúrparkok főbb tevékenységi területei a következők:

1. pillér - A természeti és kulturális örökség megőrzése: a táj gondozása, ápolása, a táj megőrzésre érdemes karakterelemeinek és a tájértékeknek a védelme, az élőhelyek, fajok fennmaradása és a hozzájuk fűződő tudás és ismeret alkalmazása.

2. pillér - Környezeti nevelés, szemléletformálás: az érintett lakosság és a natúrpark területére érkező látogatók környezeti szemléletének formálása a helyi

természeti örökség és a megőrzésükre tett erőfeszítések, a helyi környezettudatosság bemutatásán keresztül.

3. pillér - Vidékfejlesztés: a helyi természeti és kulturális örökségi elemeken, valamint táji adottságokon alapuló, a táji értékeket megőrző, gyarapító helyi társadalmi-gazdasági fejlesztések támogatása a helyi közösségek bevonásával (pl. helyi termékek, helyi piacok, megőrzést, bemutatást támogató infrastruktúra fejlesztése, gazdasági együttműködések).

4. pillér - Turizmus és rekreáció: az érintett táj szépségére, harmóniájára, természeti és kulturális adottságaira, sajátos értékeire, egyediségére építő és azt fenntartó turisztikai és rekreációs kínálat megfogalmazása, a gyógyulást és pihenést elősegítő termékfejlesztés, desztináció-építés, turisztikai piacra vitel, együttműködés, közös értékesítés stb.

A natúrparkok legfontosabb jellemzői a következők:

- jellemzően összetartozó táji egységet alkotnak, tájképi szempontból harmonikusak, vonzóak;
- gazdag természeti és kulturális örökséggel rendelkeznek, melyek egy része országos és/vagy helyi szintű természetvédelmi oltalom alatt áll;
- a natúrpark területét érintő tevékenységek – kiemelten a fejlesztések tervezése és megvalósítása – során a fenntarthatóságot tartják szem előtt, a gazdasági, társadalmi és környezeti szempontok közötti összhangra törekedve, úgy, hogy a natúrparkok területén élő lakosság boldogulása biztosítható legyen, illetve a táj élővilágának életfeltételei javuljanak, fennmaradjanak;
- alkalmasak a táji, természeti és kulturális örökségen alapuló, azokat bemutató és a fenntartásukhoz hozzájáruló turizmusra, rekreációra, s ehhez rendelkeznek a szükséges turisztikai infrastruktúrával, illetve törekszenek annak kialakítására;
- létük és tevékenységük a települési önkormányzatok és egyéb helyi, térségi szereplők közötti valós együttműködésen alapul, amit létrehozásuk során hivatalos formában is kinyilvánítanak; operatív feladataik végrehajtását közösen kialakított és elfogadott együttműködési célok és stratégia mentén végzik, tevékenységüket, eredményeiket rendszeresen értékelik;
- a natúrpark képviselőjére és az operatív feladatok koordinálására, végrehajtására jogi személyiséggel rendelkező szervezetet (a továbbiakban: „munkaszervezet”) hoznak létre.

2.2. A natúrpark névhasználati cím adományozásának és visszavonásának folyamata, a natúrpark név használata

A natúrpark név használatához a természetvédelemért felelős miniszter kérelem alapján, a szükséges szakmai és szervezeti-működési feltételek együttes megléte esetén járul hozzá.

2.2.1. A natúrpark névhasználati cím adományozásának szakmai feltételei

A natúrparkok területi kiterjedésével és lehatárolásával kapcsolatban – a jelenlegi helyzetet is figyelembe véve – a következő szakmai feltételek határozhatók meg:

- minimum három települési önkormányzat összefogása szükséges egy natúrpark létrehozásához;
- a natúrpark minimális területmérete 10 000 hektár;
- az érintett települések teljes közigazgatási területe képezze a natúrpark részét. Kivételt kizárólag a főváros és a megyei jogú városok képezhetnek.

Törekedni kell arra, hogy a natúrpark területe összefüggő legyen. Nem kizáró tényező azonban, ha az egymással szomszédos települési önkormányzatok által létrehozott natúrpark területén valamely település kimaradása miatt „lyuk” van. Mozaikos területű natúrpark létrehozása nem szerencsés.

A natúrpark és a védett természeti területek viszonya

A hatályos törvényi szintű jogi szabályozás szerint a természetvédelemért felelős miniszter a natúrpark elnevezés használatához „*természeti terület, védett természeti terület, valamint ezen területek meghatározott része tekintetében*” járulhat hozzá (Tvt. 29/A. §).

A fentiekkel összhangban a natúrpark névhasználati címre pályázó területnek:

- alapvetően természetközeli jellegűnek kell lennie;
- s ezen területek egy részének hazai és/vagy közösségi természetvédelmi oltalom alatt kell állnia.

Amennyiben a tervezett natúrpark egy része tájvédelmi körzet vagy természetvédelmi terület formájában természetvédelmi oltalom alatt áll, törekedni kell arra, hogy a natúrpark területe terjedjen ki a védett természeti terület egészére, és tartalmazza annak egyfajta „védőövezetét” is¹.

A fenti összefüggés nem alkalmazható a nemzeti parkok esetében: olyan natúrparkot nem lehet létrehozni, amely magában foglalja valamely nemzeti park teljes területét. Ennek legfőbb indokltsága az arra való törekvés, hogy a különböző kategóriák erősítsék, és ne gyengítsék egymást. A „park-típusú védettségek” halmozódása általában zavaró az érintett lakosság, illetve látogatók szempontjából, és nehezíti a fenntartó szervezetek tevékenységét. Ugyanakkor nem kizárt valamely

¹ A „védőövezet” kifejezés használata jogi értelemben nem utal a Tvt. 30. §-ára, kizárólag annak funkcióját tekinti kívánatosnak. Ezt a „mintát” követi például több németországi védett természeti terület, illetve natúrpark: itt kimondottan természetvédelmi szempontú puffertérület szerepet is szánnak a natúrparkoknak.

nemzeti park területi érintettsége a nemzeti parkkal szomszédos területen létrehozott natúrparkok esetében.

Fejlesztési célok

Fontos, hogy a natúrpark kezdeményezésben részt vevő szervezetek határozott, világos fejlesztési célokat fogalmazzanak meg, amelyek összhangban vannak a nemzeti szintű vidékfejlesztési és természetvédelmi prioritásokkal. A natúrpark létrehozását követő felülvizsgálati eljárások során (ld. később) az e célok megvalósításából fakadó eredmények képezik a működés minősítésének alapját.

A későbbiekben természetesen nem kizárt új fejlesztési irányok meghatározása, amennyiben azt az országos vagy térségi tendenciák indokolják.

2.2.2. A natúrpark névhasználati cím adományozásának szervezeti-működési feltételei

A natúrpark létrehozása alulról jövő kezdeményezés eredménye, amely a térségben működő önkormányzatok, civil szervezetek, egyesületek, vállalkozások, ott lakó magánszemélyek közös szándékán alapul.

A natúrpark létrehozását célul kitűző felek **együttműködési nyilatkozatot** (2. melléklet) írnak alá, amelyben egyetértésüket fejezik ki, hogy

- csatlakozni kívánnak a létrehozandó natúrparkhoz;
- egyetértenek annak létesítésével és céljaival;
- a natúrparkra kidolgozott szakmai koncepcióban foglaltakat elfogadják, magukra nézve – hosszú távon – iránymutatónak tartják;
- a natúrparkot az annak területére vonatkozó hatályos jogszabályoknak megfelelően fogják működtetni, a natúrpark által érintett természetvédelmi oltalom alatt álló területek esetében különös tekintettel a természetvédelmi jogszabályok maradéktalan betartására;
- a natúrparkot hivatalosan az általuk közösen létrehozott „munkaszervezet” képviselje.

Az együttműködésben részt vevő települési önkormányzatok és egyéb szervezetek a natúrpark képviselőjére és az operatív feladatok koordinálására, végrehajtására jogi személyiséggel rendelkező „**munkaszervezet**” (alapítvány vagy egyesület)² hoznak létre vagy jelölnék ki.

² Nonprofit kft. formában működő „munkaszervezet” az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény 4. § (3) bekezdés szerint nem csatlakozhat szövetséghez, így nem lehet tagja a Magyar Natúrpark Szövetségnek.

2.2.3. A natúrpark névhasználati cím adományozásának folyamata

A natúrpark névhasználati cím adományozásának folyamata két szakaszból, az egyeztetési és a felterjesztési szakaszból áll.

Egyeztetési szakasz

A natúrpark „munkaszervezete” – a natúrparkot létrehozó szervezetek együttműködésével – összeállítja a **natúrpark megalapozó szakmai háttér tanulmányát**, amely alátámasztja, hogy az érintett szervezetek által kezdeményezett együttműködés megfelel a natúrparkkal szembeni szakmai és működési, szervezeti elvárásoknak. A megalapozó szakmai háttér tanulmány kötelező tartalmi elemeit és ajánlott szerkezetét a 3. melléklet, a dokumentummal kapcsolatos általános szerkesztési és tartalmi követelményeket a 4. melléklet, a tanulmány részét képező fejlesztési koncepcióval szembeni általános szakmai elvárásokat az 5. melléklet tartalmazza. A szakmai háttér tanulmány megalapozottságának fontos feltétele, hogy a tervezett fejlesztéseket célszerű egyeztetni az érintett szakmai szervezetekkel és államigazgatási szervekkel, így például erdőterületek érintettsége esetén az illetékes megyei kormányhivatal erdészeti igazgatóságával

A natúrpark „munkaszervezete” a megalapozó szakmai háttér tanulmányt megküldi a természetvédelemért felelős miniszter által vezetett minisztérium (jelenleg Vidékfejlesztési Minisztérium) témáért felelős szervezeti egysége (jelenleg Nemzeti Parki és Tájvédelmi Főosztály) részére, annak bizonyítására, hogy a tervezett natúrpark megfelel a Tvt. 4. § p) pontjában leírt natúrpark meghatározásnak. A megalapozó szakmai háttér tanulmányhoz csatolni kell a natúrpark szervezetet létrehozó szervezetek szándéknyilatkozatát (6. melléklet).

A megalapozó szakmai háttér tanulmány véleményezésére a minisztérium természetvédelemért felelős részlege témáért felelős szakfőosztályának koordinálásával, a vidékfejlesztésért felelős részleg bevonásával kerül sor.

A natúrparki kezdeményezéssel kapcsolatban a miniszter által a feladat végrehajtásával megbízott felelős vezető a natúrparkokra vonatkozó jogi normáknak és szakmai alapelveknek való megfelelés kapcsán már ebben a szakaszban kikéri a működési területével érintett nemzetipark-igazgatóság(ok), továbbá a Magyar Natúrpark Szövetség véleményét. Kérésre elektronikus úton részükre is megküldi a megalapozó szakmai háttér tanulmányt, melynek véleményezési határidejét 30 napon határozza meg.

A témáért felelős szakmai főosztály a megalapozó szakmai háttér tanulmánnyal kapcsolatos észrevételeket összegzi, és 15 napon belül eljuttatja a tervezett natúrpark „munkaszervezete” felé.

A megalapozó szakmai háttér tanulmány elfogadása a szakmai észrevételek beépítése és a háttér tanulmány végleges változatának megküldése után történik meg.

A natúrpark megalapozó szakmai háttér tanulmányt az egyeztetési szakaszban elegendő elektronikus formában megküldeni.

Felterjesztési szakasz

A natúrpark „munkaszervezet” az egyeztetési szakaszt követően **kérvényben** fordul a természetvédelemért felelős miniszter felé, amelyben hivatalosan is kezdeményezi a natúrpark névhasználati cím adományozását.

A natúrpark „munkaszervezet” összeállítja a **felterjesztési dokumentációt**, és a kérvénnyel együtt megküldi a miniszter felé. A felterjesztési dokumentációnak a következőket kell tartalmaznia:

- a natúrpark pontos megnevezése;
- a natúrpark létrehozásáért, működtetéséért felelős, a működtetést végző, koordináló, a natúrpark területén székhellyel rendelkező, a natúrparkot a továbbiakban képviselő szervezet megnevezése, székhelye, címe, elérhetősége, alapító dokumentumának másolata;
- a natúrparkot alapító, támogató, elfogadó önkormányzatok, önkormányzati szövetség(ek), társadalmi szervezet(ek), gazdasági társaság(ok) stb. együttműködési nyilatkozatai, hogy a natúrpark létesítésével egyetértenek, céljait támogatják, a szakmai koncepcióban foglaltakat elfogadják, a natúrparkot a táji, a kulturális értéket és a védett természeti terület(ek)et megóvva fogják működtetni, továbbá, hogy egyetértenek abban, hogy a natúrparkot hivatalosan a létrehozásért és működtetésért felelős szervezet (alapítvány, egyesület, nonprofit kft. stb.) képviselje;
- a natúrpark létesítését megalapozó **natúrpark felterjesztési dokumentum**, mely a megalapozó szakmai háttér tanulmány (ld. 3. melléklet) alapján készül az alábbi tartalmi elemekkel:
 - a natúrpark létrehozásának előzményei, célja;
 - a natúrpark területének lehatárolása;
 - a megalapozó szakmai háttér tanulmány helyzetfeltáró része egyéb releváns információinak összefoglalása;
 - szervezeti felépítés bemutatása;
 - a natúrpark fejlesztési koncepciója.
- országos jelentőségű védett természeti területekkel való átfedés esetén a működési területével érintett nemzetipark-igazgatóság támogató nyilatkozata vagy az igazgatósággal megkötött együttműködési megállapodás;

- o természetvédelmi oltalom alatt nem álló natúrpark esetében a működési területével érintett nemzetipark-igazgatóság véleménye a natúrparkokra vonatkozó jogi normáknak és szakmai alapelveknek való megfelelés kapcsán;
- o dátum, cégszerű aláírás.

A témáért felelős szakmai főosztály a felterjesztési dokumentáció áttekintését és elfogadását követően javaslatot tesz a natúrpark névhasználati cím adományozására.

A miniszter jóváhagyása esetén a miniszter vagy megbízottja a névhasználati hozzájáruló levelet és oklevelet ünnepélyes keretek között átadja a natúrpark szervezet képviselőjének. A natúrpark névhasználati cím adományozása a természetvédelem hivatalos honlapján közzétételre kerül.

2.2.4. A natúrpark névhasználati cím használata

A natúrpark névhasználati címet kizárólag azok a térségi együttműködések képviselő szervezetek használhatják, amelyek rendelkeznek a természetvédelemért felelős miniszter hozzájárulásával, illetve kizárólag a kérelemben nevesített területekre.

A natúrpark „munkaszervezete” a natúrparkhoz csatlakozott települések önkormányzatainak „**natúrpark település**” címet igazoló dokumentumot (oklevelet) állíthat ki. A natúrparki településeken, illetve a natúrparki településekkel közvetlenül szomszédos településeken székhellyel rendelkező szervezeteknek – együttműködési megállapodás írásban történő megkötésével – „**natúrparki együttműködő partner**” címet adományozhat.

A natúrpark „munkaszervezetének” a címhasználat alapvető követelményeinek való megfelelést érintő, továbbá a munkaszervezet hivatalos adataiban (székhely, képviselő stb.) bekövetkező változásokról 30 napon belül értesítenie kell a névhasználati címet adományozó minisztérium témafelelős főosztályát. A tájékoztatást javasolt megküldeni a Magyar Natúrpark Szövetség részére is.

A natúrpark névhasználati címmel rendelkező szervezet a Magyar Natúrpark Szövetségnél kérelmezheti a szervezetbe történő felvételét.

2.2.5. A felülvizsgálati eljárás menete, tartalma

A névhasználati címhez való hozzájárulás meghatározott időre, 5 évre szól, amely kérelemre lefolytatott **felülvizsgálati eljárás** alapján 5 évre meghosszabbítható. A natúrpark névhasználati hozzájárulás legfeljebb 5 évre hosszabbítható meg.

Amennyiben a natúrpark név használatát a natúrpark szervezet az 5 éves névhasználati időszakon belül nem kérvényezi, vagy a natúrpark működése nem

felel meg a szakmai, működési, szervezeti feltételeknek, a natúrpark névhasználat miniszteri hozzájárulása visszavonásra és ennek ténye közzétételre kerül.

Az ötévenként lefolytatott felülvizsgálati eljárás keretében a natúrpark szabályszerű, a szakmai dokumentációban szereplő, vállalásokkal összhangban lévő működésének ellenőrzését a természetvédelemért felelős miniszter által irányított minisztérium végzi, együttműködésben a natúrpark szervezettel. A felülvizsgálat, a natúrpark szervezet írásos beszámolója (jelentése) és szükség szerinti helyszíni ellenőrzés, illetve szakmai értékelés eredményei alapján történik, az érintett nemzeti park-igazgatóság(ok) és a Magyar Natúrpark Szövetség szakmai állásfoglalásának figyelembe vételével.

A felülvizsgálati eljárás indokolt esetben soron kívül is lefolytatható. A soron kívüli felülvizsgálatot a miniszternél a Magyar Natúrpark Szövetség is kezdeményezheti. A soron kívül elvégzett felülvizsgálat nem eredményezi automatikusan a névhasználati hozzájárulás meghosszabbítását.

2.2.6. Natúrpark „munkaszervezethez” való csatlakozás, illetve kilépés a natúrpark „munkaszervezetből”

A natúrpark „munkaszervezethez” azok az önkormányzatok, társadalmi szervezetek, gazdasági társaság(ok) stb. kapcsolódhatnak, amelyek együttműködési nyilatkozatban vállalják a natúrparki célok megvalósításában való részvételüket. Együttműködő partnerként a célok elérésében bármely szervezet közreműködhet. Ez utóbbiak közül azok a szervezetek, amelyek a natúrparki településeken, illetve a natúrparki településekkel közvetlenül szomszédos településeken székhellyel vagy telephellyel rendelkeznek, egy együttműködési megállapodás megkötésével hivatalosan is használhatják a „natúrparki együttműködő partner” címet (*ld. 2.2.4. A natúrpark névhasználati cím használata című fejezet*).

A „munkaszervezet” új „natúrpark település” címet csak az ötéves vagy soron kívüli felülvizsgálathoz kapcsolódóan adományozhat, a natúrpark alapterületének minisztérium által elismert növelésével.

A „natúrpark együttműködő partner” cím adományozása bármikor lehetséges.

A natúrpark „munkaszervezet” tagjai bármikor kiléphetnek a szervezetből, amennyiben részükre már nem elfogadhatóak az együttműködési megállapodásban foglaltak.

Amennyiben a natúrpark „munkaszervezetet” érintő változás a natúrpark megalapozó szakmai háttér tanulmányt alapjaiban érinti, a minisztérium a felülvizsgálat során a megalapozó szakmai háttér tanulmány aktualizált változatát bekérheti. A natúrpark megalapozó szakmai háttér tanulmányt elektronikus formában kell megküldeni.

2.2.7. A natúrpark névhasználati cím visszavonása

A natúrpark névhasználati cím visszavonása jelenleg nincs szabályozva, a lehetőség megteremtése azonban indokolt.

A natúrpark névhasználati cím visszavonására akkor kerül sor, ha

- a natúrpark működése nincs összhangban a hatályos jogszabályokkal, különös tekintettel a természetvédelmi jogi szabályozásra;
- a natúrpark működése nincs összhangban a natúrpark megalapozó szakmai háttér tanulmányban és a felterjesztési dokumentációban célok formájában rögzített alapelvekkel;
- olyan alapvető változások következtek be a natúrpark tagságának összetételében (különös tekintettel a települési önkormányzatokra), amelyek veszélyeztetik a célok elérését;
- a natúrparkot hivatalosan képviselő munkaszervezet megszűnik vagy más okból a képviselőre alkalmatlanná válik, és a képviselő szervezet kérdését nem rendezik;
- a natúrpark „munkaszervezete” nem küldi meg határidőre (a névhasználati cím adományozásának, illetve a legutolsó felülvizsgálat hivatalos lezárásának időpontjától számított öt naptári év) az ötéves jelentést, amely alapján tevékenysége értékelhető lenne.

A natúrpark névhasználati cím visszavonását az ötéves jelentés megküldési határidejének lejáratát követően, a névhasználati cím meghosszabbításának időszakában a természetvédelemért felelős miniszter kezdeményezheti. Indokolt esetben a miniszter a cím visszavonásáról rendkívüli felülvizsgálati eljárás lefolytatását követően, soron kívül is dönthet.

A névhasználati cím visszavonásának indokát tényyszerűen, a natúrpark szervezet által szolgáltatott információk és az esetleges helyszíni bejárás során tapasztaltak alapján kell megadni. A cím visszavonása kapcsán a témáért felelős szakmai főosztály kikéri a vidékfejlesztésért felelős szakfőosztály, érintettség esetén a minisztérium további részlegeinek, a működési területével érintett nemzetipark-igazgatóság(ok), továbbá a Magyar Natúrpark Szövetség véleményét.

A natúrpark névhasználati cím visszavonásáról a természetvédelemért felelős miniszter dönt. A cím visszavonásáról a natúrpark szervezet, a natúrpark létesítésében résztvevő szervezetek (önkormányzatok, egyesületek stb.), a Magyar Natúrpark Szövetség, valamint a működési területével érintett nemzetipark-igazgatóság(ok) hivatalos értesítést kapnak. A névhasználati cím visszavonása – a többi érintett tájékoztatása érdekében – a természetvédelem hivatalos honlapján is közzétételre kerül.

A korábbival azonos vagy azzal szoros kapcsolatot mutató új natúrpark létrehozását 2 év elteltével lehet újra kezdeményezni, illetve a területen 2 év eltelte után alakulhat új natúrpark.

3. A KONCEPCIÓBÓL ADÓDÓ FELADATOK VÉGREHAJTÁSA

3.1. Jogalkotás

A natúrpark koncepció számos normatív szabályozási elemet tartalmaz. Az adományozás részletes eljárási rendje, a felülvizsgálati eljárás, ellenőrzés, visszavonás menete, mind e közé tartozik. Mindezek új jogszabály, **miniszteri rendelet megalkotását teszik szükségessé**.

Jelenleg a Tvt. nem tartalmaz felhatalmazó rendelkezést a natúrparkokra vonatkozó keretszabályok miniszteri rendeletben történő meghatározására. Ezért a rendelet alkotását megelőzően a Tvt. 85. §-t módosítani szükséges, úgy, hogy a miniszter felhatalmazást kapjon, hogy rendeletben szabályozza a natúrpark elnevezés használatának és visszavonásának részletes szabályait.

Szükséges továbbá a natúrpark elnevezés visszavonására vonatkozó általános előírásoknak a Tvt. 29/A §-ban való szerepeltetése.

A koncepciónak azokra a témákra vonatkozó iránymutatásai, amelyek túlmutatnak a jelenlegi szabályozási kereteken (pl. natúrpark névhasználati cím visszavonása), csak a Tvt. módosítása és a miniszteri rendelet hatályba lépését követően érvényesíthetők. A névhasználati cím adományozásának szakmai szempontjaira vonatkozóan a koncepció már elfogadását követően is alkalmazható.

3.2. Egyéb feladatok

A koncepció megvalósítása szakmai és szervezeti-működési kereteinek meghatározása alapján 2014. évben az alábbi feladatok végrehajtása szükséges:

- A natúrpark koncepció végrehajtásához kapcsolódó dokumentumsablonok elkészítése és közzététele.

Felelős: VM NPTF

- A www.termeszetvedelem.hu honlap natúrparkokra vonatkozó részének frissítése, a koncepció közzététele.

Felelős: VM NPTF

- Együttműködés a natúrpark névhasználati cím megszerzését tervező szervezetekkel, hogy lehetőség szerint már a folyamatban lévő felterjesztési dokumentációk is a koncepció szerint készüljenek.

Felelős: VM NPTF

- A koncepció megalkotásában részt vevő szervezetek között megkötött együttműködési megállapodás 2014. évi intézkedési tervének elkészítése, kiemelt feladatként a koncepcióalkotás folytatásával.

Koordinátor: VM NPTF

- A koncepció második részének kidolgozása a natúrparkok fejlesztési lehetőségeinek feltárásával.

Koordinátor: MNSz

- A 2014-2020-as vidékfejlesztési pályázati rendszerekbe be kell építeni a miniszter által elismert natúrparkok támogatását, mint kiemelt prioritást. A feladat végrehajtása kulcsfontosságú a hazai natúrpark mozgalom jövőbeni fejlődése szempontjából.

Koordinátor: VM AfF és NAKVI

MELLÉKLETEK

1. melléklet: Részlet az Európai Natúrparkok Nyilatkozatából
2. melléklet: Együttműködési nyilatkozat (minta)
3. melléklet: A natúrpark megalapozó szakmai háttér tanulmány kötelező tartalmi elemei, ajánlott szerkezete
4. melléklet: A natúrpark megalapozó szakmai háttér tanulmány általános szerkesztési és tartalmi követelményei
5. melléklet: A natúrpark fejlesztési koncepcióval szembeni általános szakmai elvárások
6. melléklet: Szándéknyilatkozat (minta a közreműködő önkormányzatokra vonatkozóan)

Részlet az Európai Natúrparkok Nyilatkozatából

Európának natúrparkokra van szüksége!

Erős natúrparkok = erős vidéki térségek

Natúrparkok sok európai államban léteznek. Kiemelkedő tájak, melyek különösen gazdag természeti és kulturális örökséggel rendelkeznek. Más védett természeti területekkel együtt az egyes államok területének jelentős részét, akár 25 %-át is lefedik, és egész Európában aktív szerepet játszanak a parkok hálózatában. A natúrparkok elsősorban a vidéki térségben helyezkednek el, és előremutató tevékenységet folytatnak a biológiai sokféleség, a természet és a táj megóvása, a vidéki tájhoz kötődő rekreáció és a fenntartható turizmus, valamint a környezeti nevelés és a vidéki területek fenntartható fejlesztése terén.

A natúrparkok feladatai és szolgáltatásai

A fenntartható fejlődés régiói

Természetvédelem és tájgondozás	Pihenés és fenntartható turizmus	Környezeti nevelés és kommunikáció	Fenntartható vidékfejlesztés
<i>Célok:</i>			
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kultúrtáj arculatának megőrzése fenntartható használattal ▪ Biológiai sokszínűség biztosítása 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vonzó, a természettel és tájjal összehangolt rekreációs lehetőségek kialakítása ▪ Fenntartható turisztikai fejlődés elősegítése 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Természet és kultúra élményszerű bemutatása ▪ Természetvédelem és fenntartható fejlődés tudatosítása, képzés, oktatás 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A regionális fejlődés és értékteremtés támogatása ▪ A térségi életminőség javítása
<i>Tevékenységek:</i>			
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tájgondozás ▪ Természetvédelmi és biotóp-hálóépítő intézkedések ▪ Látogatóirányítás és természetismereti információk ▪ Közreműködés a védett területek gondozásában 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pihenő- és aktív turisztikai infrastruktúra létrehozása ▪ Célcsoportokra szabott pihenési és természeti élmény kínálat ▪ Együttműködés a turisztikai szervezetekkel és szolgáltatókkal 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Élményközpontú vezetések, előadások, kirándulások, kiállítások kínálata ▪ Natúrpark-vezetők képzése, képesítése ▪ Iskolák, gyermekek, ifjúság és felnőttek igényeire szabott kínálat ▪ Infóközpontok, infópontok stb. ▪ Nyomtatott anyagok, internetes jelenlét, digitális média használata ▪ Tájékoztatás a terepen területgondnokok, tematikus utak, infótáblák által 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Regionális identitás, hagyományok és kultúra erősítése ▪ Regionális/helyi termékek értékesítése ▪ Natúrpark partneri hálózatok kiépítése szálláshelyekkel, vendéglőkkel, kézművesekkel, gazdálkodókkal stb. ▪ Fenntartható turizmus ▪ Környezetkímélő közlekedés támogatása ▪ Megújuló energiák használatának bővítése
Natúrparkok			
Kezdeményezők és moderátorok / Hálózat és regionális platform			

Együttműködési nyilatkozat (minta)

....., mint¹ (cím:.....) képviselője nyilatkozom, hogy² csatlakozni kíván a **Natúrparkhoz**, egyetért a natúrpark létesítésével és céljaival. A³ által, a Natúrpark név használatához való miniszteri hozzájárulás érdekében írt kérelmező levélben foglaltakat támogatjuk, egyetértünk a natúrpark felterjesztési dokumentum tartalmával. A natúrparkra kidolgozott szakmai koncepcióban foglaltakat elfogadjuk, a natúrparkot annak területére, valamint a natúrpark által érintett természetvédelmi és/vagy kulturális örökség-védelmi oltalom alatt álló területekre, értékekre vonatkozó jogszabályoknak megfelelően fogjuk működtetni. Egyetértünk azzal, hogy a natúrparkot hivatalosan a nevezett létrehozásáért és működtetéséért felelős szervezet (natúrpark „munkaszervezete”), a (cím:.....) képviselje.

Egyetértünk azzal, hogy a natúrpark „munkaszervezete” a natúrparkhoz csatlakozott települések önkormányzatainak „**natúrpark település**” címet igazoló dokumentumot (oklevelet) állíthat ki. A natúrparki településeken, illetve a natúrparki településekkel közvetlenül szomszédos településeken székhellyel rendelkező szervezeteknek „**natúrparki együttműködő partner**” címet adományozhat.

....., 20... .. „ ”

.....

4

- ¹ A natúrparkot alapító, támogató, elfogadó önkormányzatok, önkormányzati szövetség(ek), társadalmi szervezet(ek), gazdasági társaság(ok) stb. megnevezése
- ² Önkormányzat, önkormányzati szövetség(ek), társadalmi szervezet(ek), gazdasági társaság(ok) stb. megnevezése (pl. Kőszeg Város Önkormányzata)
- ³ Natúrpark „munkaszervezetének” megnevezése (pl. Által-ér Vízugyűjtő Helyreállítási és Fejlesztési Szövetség)
- ⁴ Az együttműködési nyilatkozatot aláíró önkormányzatok, önkormányzati szövetség(ek), társadalmi szervezet(ek), gazdasági társaság(ok) hivatalos képviselője (pl. önkormányzat – polgármester; egyesület – elnök)

A natúrpark megalapozó szakmai háttér tanulmány kötelező tartalmi elemei, ajánlott szerkezete

1. A natúrpark kezdeményezés bemutatása

A natúrpark létrehozásának előzményei, célja. A natúrpark területének kiterjedése, tájféldrajzi és közigazgatási besorolása, az érintett települések megnevezése, amelyek teljes közigazgatási területükkel a natúrpark területére esnek, vagy amelyek – a főváros és a megyei jogú városok esetén – közigazgatási területük egy részével esnek a natúrpark területére. Valamennyi egyéb információ, adat annak igazolására, hogy a névhasználatra előírt feltételeknek a kérelmezett natúrpark valóban megfelel.

2. Helyzetfeltárás

2.1. Természeti-táji adottságok és értékek

Részletezve a földtani, felszínalaktani és talajtani adottságokat és értékeket, a vízrajzi adottságokat és értékeket, a növénytani adottságokat és értékeket, az állattani adottságokat és értékeket, a kultúrtörténeti adottságokat és értékeket, hagyományokat, valamint a tájkaraktert, a tájképi adottságokat és értékeket.

2.2. Társadalmi-gazdasági adottságok

Részletezve a települések elhelyezkedését, történetét, lakosságát, a térségi kapcsolatokat, a gazdasági és kulturális életet, a környezeti állapotot. A gazdasági életről szóló alfejezetben az egyéb gazdasági tevékenységek mellett kiemelten szükséges bemutatni a turizmust (turizmusformák, látogatók száma és összetétele, turisztikai infrastruktúra), valamint a helyi, kézműves termékek előállítását, a jellemző kismesterségeket. A környezeti állapotot bemutató alfejezetben részletezni kell a természeti-táji értékeket veszélyeztető tényezőket.

2.3. A természeti-táji értékek megőrzése

Részletezve az országos, illetve a helyi természetvédelmi oltalom alatt álló területeket és értékeket, az egyedi tájértékeket (bemutatóva, hogy mely településre készült el a természet védelméről szóló törvény által előírt egyeditájérték-kataszter, illetve hogy az egyedi tájértékek megőrzése milyen módon épült be a településrendezési tervekbe), az országos, illetve a helyi kulturális örökség-védelmi oltalom alatt álló értékeket és területeket.

Bemutatóva az örökségvédelmi oktatás-nevelés, ismeretterjesztés és szemléletformálás lehetőségeit, infrastruktúráját (múzeumok, tanösvények, erdei iskolák, egyéb bemutatóhelyek).

Szükség szerint minden egyéb olyan tevékenység bemutatása, ami a természeti-táji értékek megőrzését célozza (pl. a helyi örökségvédelemmel foglalkozó társadalmi szervezetek tevékenysége, a helyi közösségek közreműködésével zajló értékőrző akciók, rendezvények).

- 2.4. Társadalmi együttműködés
Gazdasági és társadalmi kapcsolati háló, közösségépítő tevékenységek, társadalmi szervezetek, LEADER-szervezetek ... stb.
- 2.5. Összefoglaló értékelés
Az adottságok, értékek összefoglalása a fejlesztési irányvonalak kijelölésének megalapozása, a fejlesztések prioritizálása érdekében. Ennek egyik lehetséges módja a SWOT-elemzés.
3. A natúrpark fejlesztési koncepciója (részletesen lásd 3. melléklet)
 - 3.1. A natúrpark „munkaszervezete”
Bemutató, hogy mely szervezet, s milyen együttműködési formában fogja ellátni a hivatalos „munkaszervezeti” feladatokat.
 - 3.2. Fejlesztési célok, prioritások
Részletezve és prioritizálva a tervezett fejlesztéseket a natúrparkok négypilléres modellje szerint, az alábbi bontásban: a természeti és kulturális örökség megőrzése, környezeti nevelés, szemléletformálás, vidékfejlesztés, turizmus és rekreáció.

Mellékletek

Kötelező elemek:

1. A natúrpark lehatárolását tartalmazó térkép a natúrpark „munkaszervezetéhez” csatlakozó települések feltüntetésével;
2. Az érintett természetvédelmi és kulturális örökség-védelmi oltalom alatt álló területeket, értékeket tartalmazó térkép

Ajánlott elemek: egyéb tematikus térképek, fotók, táblázatok, felhasznált irodalom, felmért egyedi tájértékek listája, területen megtalálható védett növény- és állatfajok listája

A natúrpark megalapozó szakmai háttér tanulmány általános szerkesztési és tartalmi követelményei

A megalapozó szakmai háttér tanulmány célja a tervezett natúrpark részletes bemutatása, amely alátámasztja, hogy a kezdeményezés megfelel a natúrpark névhasználati cím elnyeréséhez szükséges miniszteri hozzájárulás követelményeinek. A tanulmánynak az alábbi általános szerkesztési és tartalmi szempontokat javasolt követnie.

1. Aktuális kutatások, felmérések eredményein alapul

A szakmai anyagnak a legújabb kutatások és terepi felmérések eredményeit szükséges tükröznie. A korábban elvégzett felmérések eredményeit szükség szerint (pl. egyedi tájértékek állapota, értékes élőhelyek esetén inváziós növényfajokkal való fertőzöttség) felül kell vizsgálni.

2. Egységes, elemei között egyértelmű utalás, összefüggés van.

Jól látható, hogy az egyes elemek, fejeztek hogyan kapcsolódnak egymáshoz, ezáltal látszik a terület egyes részterületei, települései közötti összefüggés, kapcsolat is. A fejeztek, alfejeztek, ábrák egyértelműen elkülönülnek egymástól, ugyanakkor a közöttük levő kapcsolat látható marad. A helyzetelemzést szolgáló vizsgálati fejezetekben feltüntetett problémák, veszélyeztető tényezők feloldására a terffejezetben jól értelmezhető megoldási javaslat szerepel.

3. Érthetőség, megfelelő mondatszerkesztés

A dokumentum minden eleme jól látható, olvasható. A szöveg a megfelelő szaknyelvet használja, nem hagy kételyeket, kérdéseket az adott szövegrészt illetően; a helyesírási, mondatszerkesztési és egyéb hibák nem nehezítik a dokumentum értelmezését; a szövegrészek megfelelő logikai sorrendben épülnek föl. Az egyes fejezetek címei megfelelnek a bennük foglaltaknak.

4. A táj értékeit előtérbe helyező, eredményorientált és visszacsatolásra épülő szemlélettel készült

A dokumentumnak be kell mutatnia a natúrpark legfontosabb értékeit és közös céljait, ehhez illeszkedő jövőképpel és koncepcióval kell rendelkeznie, a célokhoz illesztett eredményeket biztosító tevékenységeket kell kitűznie maga elé. Az eredményesség alábbi kritériumait az anyagnak szemléletében tükröznie kell:

- *speciális eredmények, amelyek a terület szempontjából jelentőséggel bírnak, lehetőség szerint mérhető, folyamatosan nyomon követhető;*
- *a felhasznált erőforrások megfelelőek ahhoz, hogy a megcélzott eredmények megvalósuljanak;*

- *a szervezeti működés biztosítja a felhatalmazást és felelősséget az eredmények és az erőforrások kezelésére;*
- *a szervezet tervezési, ellenőrzési-visszacsatolási, kommunikációs és az erőforrás-kezelési folyamatai alkalmasak arra, hogy az erőforrások felhasználásával a vágyott eredményeket ériék el.*

5. Összegzések

Amennyiben azonos kategóriában több elem követi egymást, és ez az érthetőséget megnehezíti, a könnyebb érthetőség érdekében az azokat bemutató fejezetet egy rövid összegzésnek javasolt megelőznie (pl. tanösvények: számuk, elhelyezkedésük, hosszuk).

A natúrpark fejlesztési koncepcióval szembeni általános szakmai elvárások

- A fejlesztési koncepciót komplex szemlélettel, a tervezési terület táji adottságait, lehetőségeit figyelembe véve kell elkészíteni.
- Fontos, hogy a fejlesztési célok összhangban legyenek a natúrparki területre már elkészült és/vagy megvalósítás alatt lévő nemzetipark-igazgatósági és más térségi fejlesztésekkel.
- A tervezett fejlesztéseket indokolt egyeztetni az érintett szakmai szervezetekkel, államigazgatási szervekkel, így például erdőterületek érintettségére esetén az illetékes megyei kormányhivatal erdészeti igazgatóságával.
- A tervezett fejlesztéseknek reálisnak, megfelelő pénzügyi forrás rendelkezése állása esetén megvalósíthatóknak, az üzemeltetés tekintetében fenntarthatóknak kell lennie.
- A tervezett fejlesztések, beavatkozások nevesítésénél a koncepcióban szerepeljen ütemezés, költségterv, a forrásteremtés és a fenntartás lehetőségeinek feltárása.
- Előnyös, ha a fejlesztések az egységes arculat, a közös szolgáltatási kínálat és marketing kialakítására is kiterjednek.
- A fejlesztések tervezése során kiemelten szükséges kezelni a természeti-táji örökség bemutatását, a környezeti szemlélet kialakítását, formálását, a hagyományok ápolását.
- A tervezett fejlesztések során előnyben kell részesíteni a környezetbarát megoldások alkalmazását, a fejlesztések megvalósítása során elsősorban a helyi erőforrásokra szükséges építeni.
- A fejlesztések tervezése során fel kell tárni a helyi közösségek bevonásának, megerősítésének, együttműködésük előmozdításának lehetőségeit, s azokat alkalmazni is kell.
- Amennyiben szükséges, a fejlesztési célokat, prioritásokat települési szinten is fel kell tárni, a koncepcióban be kell mutatni.
- A tervezett fejlesztések bemutatásánál a koncepcióban nevesíteni kell, hogy melyek megvalósítását tervezik a névhasználati cím megszerzésétől számított öt éves időszakban.

Szándéknyilatkozat
(minta a közreműködő önkormányzatokra vonatkozóan)

....., mint Önkormányzata (cím:.....) képviselője (polgármester) nyilatkozom, hogy Önkormányzata csatlakozni kíván a **Natúrparkhoz**, egyetért a natúrpark létesítésével és céljaival. A által, a Natúrpark név használatához való miniszteri hozzájárulás érdekében írt kérelmező levélben foglaltakat támogatjuk. A natúrparkra kidolgozott szakmai koncepcióban foglaltakat elfogadjuk, a natúrparkot annak területére, valamint a natúrpark által érintett természetvédelmi és/vagy kulturálisörökség-védelmi oltalom alatt álló területekre, értékekre vonatkozó jogszabályoknak megfelelően fogjuk működtetni. Egyetértünk azzal, hogy a natúrparkot hivatalosan a nevezett létrehozásáért és működtetéséért felelős szervezet, a (cím:.....) képviselje.

....., 20... .. „ ”

.....

jegyző

.....

polgármester